

EKOPSOXOLOGIK KREATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLARI

Turakulov B.N.

psixologiya fanlari bo'yich falsafa doktori (PhD)

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, "psixologiya" kafedrasida dotsenti

Tayanch so'zlar: bo'lajak, boshlang'ich sinf, o'qituvchib motivatsiya, ijodiy fikrlash, ekopsoxologiya, ekologik madaniyat, innovatsion ta'lim.

Ключевые слова: будущее, начальная школа, мотивация учителя, творческое мышление, экопсихология, экологическая культура, инновационное образование.

Key words: future, primary class, teacher motivation, creative thinking, ecopsychology, ecological culture, innovative education.

Резюме:

Ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning ekopsoxologik kreativ qobiliyatini rivojlantirishning motivatsiya usullari, ijodiy fikrlashning ekopsoxologik omillar, innovatsion ta'lim, masalalari haqida fikr yuritilgan.

Резюме:

В статье рассматриваются мотивационные методы развития эколого-психологических творческих способностей будущих учителей начальной школы, экопсихологические факторы творческого мышления, инновационное образование, проблемы.

Summary:

This article discusses motivational methods of developing eco-psychological creative ability of future elementary school teachers, eco-psychological factors of creative thinking, innovative education, issues.

Kirish. Ekologik muammolar keskinlashib borayotgan zamonaviy dunyoda kelajak avlodlar o'rtasida ekologik madaniyat va xabardorlikni shakllantirish muhimdir. Ushbu jarayonda asosiy rollardan birini bolalarning ekologik tafakkuri va xulq-atvorini shakllantirishga ta'sir qilish uchun noyob imkoniyatga yega bo'lgan boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'ynaydi. O'quvchilarning ekologik madaniyatini samarali rivojlantirish uchun bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirishga yordam beradigan psixologik omillarga ye'tibor qaratish lozim. Ushbu omillar o'qituvchilarning ekologik ta'limda innovatsion yondashuvlarni

qo'llash uchun zarur bo'lgan o'ziga xos ko'nikmalari, qobiliyatlari va motivatsiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Yangi O'zbekistonda zamonaviy ta'lim muassasalaridagi integratsiyalashgan ta'lim, o'quvchining bilim faoliyati va mustaqillik fikrlash hamda o'quv amaliyotida yo'naltirish ta'lim sifatida yangi natijalarga erishishga yordam beradi. Atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasida belgilab berilgan atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi yangi O'zbekistonning ekologik ta'lim-tarbiyasida "Yangi O'zbekistonni barpo ekologik tarbiyalashda atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasida belgilangan «Aholining ekologik madaniyatini oshirish, atrof muhitni muhofaza qilish sohasida davlat organlari faoliyatining oshkoralik darajasini oshirish va fuqarolik jamiyatining rolini kuchaytirish". Shu munosabat bilan O'zbekistonda iqlim o'zgarishi bo'yicha Parij kelishuvini amalga oshirish bo'yicha Milliy harakatlar rejasi, 2019-2030, 2030-yillarda "yashil" iqtisodiyotga o'tish bo'yicha strategiyalar, yangi davlat boshqaruvini shakllantirish bo'yicha Milliy harakatlar rejasi ishlab chiqildi va qabul qilindi[1] tizimi Barqaror rivojlanish sohasida ekologik ofatlarning oldini olish kabi ulkan maqsadlarni amalga oshirishda o'quvchilariga ekologik ta'lim berish texnologiyasini taqdim etish.

1. Psixologik omillar, shu jumladan hissiy, kognitiv va motivatsion jihatlar boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik ongini, ijodiy tafakkurini va ekologik muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantirishga ta'sir qiladi. Ular o'qituvchilarga tabiat bilan hissiy aloqani rivojlantirishga, tahliliy ko'nikmalarni yaxshilashga va ularni amalga oshirishda ijodiy g'oyalar va jasoratni targ'ib qilishga yordam beradi.

2. Ushbu ishning maqsadi kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirishga yordam beradigan psixologik omillarning maqsad va vazifalarini ko'rib chiqishdan iborat. Biz ularning ekologik ongni shakllantirish, ijodiy fikrlashni rag'batlantirish, tabiat bilan hissiy aloqani rivojlantirish, ekologik muammolarni tahlil qilish va hal qilish qobiliyatini rivojlantirish, ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash, boshlang'ich maktab o'qituvchilarining o'z-o'zini samaradorligi va motivatsiyasini oshirishdagi rolga ye'tibor qaratamiz.

1. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirishning psixologik omillarining maqsadlaridan biri kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishdir. Bu ularga ekologik ta'limga yangi va innovatsion yondashuvlarni topishga, o'quvchilarning ekologik madaniyatini rivojlantirishga hissa qo'shadigan qiziqarli va samarali o'quv materiallari va

texnikalarini yaratishga imkon beradi. Maqsad atrof-muhit muammolarining ahamiyatini bilishlari, o'z harakatlarining atrof-muhitga ta'sirini tushunishlari va bu xabardorlikni o'z o'quvchilariga yetkazishlari.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirishning psixologik zarurati bir qator omillarga bog'liq. Zamonaviy jamiyat shoshilinch va innovatsion yechimlarni talab qiladigan tobora ortib borayotgan ekologik muammolarga duch kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari bolalarning ekologik ongi va barqaror xulq-atvorini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish o'qituvchilarga yekologiya sohasida samarali va qiziqarli o'rganishga yordam beradigan yangi yondashuvlar va innovatsion usullarni topishga imkon beradi. Bu bizga bolalar atrof-muhit muammolarida faol ishtirok yetadigan va ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradigan rag'batlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi. Shu borada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirish atrof-muhitdan xabardor va mas'uliyatli yangi avlodni tarbiyalashga qodir yuqori sifatli va tegishli ekologik ta'limni ta'minlash uchun zarurdir.

O'qituvchilarining ekopsixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirishning psixologik omillarining innovatsion usullarini qo'llash tajribasi sezilarli ijobiy natijalarni ko'rsatdi. Ushbu tajriba doirasida muammoli ta'lim, loyiha faoliyati, ijodiy vazifalar va yeksperimental usullar kabi turli xil yondashuvlar qo'llanildi. Bunday usullar tufayli boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni ekologik pedagogika sharoitida qo'llash imkoniyatiga yega. Bu bolalarni ilmiy-tadqiqot va ijodiy faoliyatga jalb qilgan holda interaktiv darslar yaratish imkonini berdi, shuningdek, ularning tabiat va atrof-muhit muammolariga qiziqishini uyg'otdi. Innovatsion usullar tufayli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ekologik madaniyatni o'qitishga tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi bo'lgan tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalariga yega bo'ldilar. Ushbu tajriba boshlang'ich sinf o'qituvchilarining yekopsixologik ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda innovatsion usullardan foydalanish samaradorligini tasdiqlaydi va ularning zamonaviy ekologik ta'lim amaliyoti uchun ahamiyatini ta'kidlaydi.

O'qituvchilarining Bu sizga talabalar tashabbusi, ijodiy fikrlash, muloqot qobiliyatlari va muammolarni birgalikda hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Bundan tashqari, virtual haqiqat va onlayn resurslar kabi texnologiyalardan foydalanish ekologik ta'limga ijodiy yondashuvni

ragʻbatlantiradigan yanada interaktiv va jozibali oʻquv muhitini yaratishga imkon beradi. Umuman olganda, boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining yekopsixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirish usullari tabiat bilan faol hamkorlik qilish, loyiha faoliyati, yangi texnologiyalardan foydalanish va ijodiy fikrlashni ragʻbatlantirishga qaratilgan boʻlib, bu oʻquvchilarning ekologik madaniyatini samarali shakllantirishga yordam beradi.

Natijada boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirish natijalari interaktiv, amaliy va samarali taʼlim muhitini yaratishga yordam beradi. Oʻqituvchilar oʻzlarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish orqali bolalarni ekologik muammolarni tadqiq qilish va hal qilish jarayoniga faol jalb qiladigan innovatsion oʻqitish usullarini qoʻllay oladilar. Shuningdek ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni ijodiy hal qilish va hamkorlik qilish koʻnikmalarini shakllantiradi. Ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishi tufayli boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilari ekologik yoʻnaltirilgan oʻquv dasturlarini yaratish va ekologik tadbirlarni tashkil yetishda yanada malakali boʻlishadi. Boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarini innovatsion rivojlantirish natijalari ekologik taʼlim sifatini oshirishga va oʻquvchilarda atrof-muhitga masʼuliyatli munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda motivatsiya oʻqituvchilar oʻrtasida ekologik xabardorlik va koʻnikmalarni rivojlantirishga qiziqish va istakning harakatlantiruvchi kuchidir. Oʻz-oʻzini samaradorlik oʻz qobiliyatiga boʻlgan ishonchni va yekologiyani oʻqitishning ijodiy usullarini ishlab chiqishda muvaffaqiyatga yerishishga ishonchni aks yettiradi. Ijodiy fikrlash ekologik taʼlimda innovatsion yondashuvlar va yechimlarni izlashga, shu jumladan oʻyin yelementlaridan foydalanishga, tadqiqot faoliyati va loyiha ishlariga yordam beradi. Oʻqituvchilar jamoasi va menejmentning hissiy qoʻllab-quvvatlashi kelajakdagi oʻqituvchilar oʻrtasida ishonch va ilhomni rivojlantirishga yordam beradi, ularning ekologik sohada ijodiy oʻsishiga hissa qoʻshadi. Ushbu psixologik omillarning barchasi oʻzaro taʼsir qiladi va ekologik va psixologik ijodiy qobiliyatlarning innovatsion rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi, bu yesa boshlangʻich maktablarda yuqori sifatli ekologik taʼlimni shakllantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining «2030-yilgacha boʻlgan davrda Oʻzbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida»gi PF-5863-son farmoni Toshkent, 2019-yil 30-oktyabr.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-5538-сон фармони, 05.09.2018 йил.